

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) شهرستان شیراز
مقاله سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

آثار تربیتی نماز شب

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

نادیا پرتو حقیقی

بهار ۹۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) شهرستان شیراز
مقاله سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

آثار تربیتی نماز شب

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

نادیا پرتو حقیقی

بهار ۹۵

تحمیدیه

سپاس بی قیاس بر آستان کبریایی معبودی معروض است که جلال خداوندی را به ذات لایزال و به صفات باکمال خود
سزاست و ایزد واحد و احدی که در ذات و صفات بی همتاست و صمدی که قدرت بی کران و بی چویش جهان بی انتها را به
فرمان کن می‌کون، پدید آورده و اراده خلاقانه اش شب و روز را بیا فریده تا خردمندان و زیرکان و اهل بصیرت را آیت و
عبرت و نشانی باشد که عَالِیه - یَغْلِبُ السَّمَاءَ لِلَّیْلِ وَالنَّهَارِ وَإِنَّ فِی ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِی الْأَبْصَارِ - و از راه رحمت و از طریق
جود و کرم ما خاکیان ضعیف را خلق فرموده و از روح خود، به عنایت و خلایق در آن دمیده و نعمت حیات بخشیده.

تقدیم

تقدیم بہ سرور بانوان اہل بہشت حضرت فاطمہ زہرا سلام اللہ علیہا
و ہمچنین مادر کرامیشان حضرت خدیجہ کبری سلام اللہ علیہا

بر مقام والای قربت او نزد خدا، پینه هایش، کثرت نماز و تهجد او را رساند، و اعراض و روی گردانی اش از دنیا نشان از زهد اوست. انوار تأیید و هدایت خدایش بر او تابیده و بدانها هدایت یافته است. و آورد عبادت بر او القا شده و با آن ها مأنوس گشته است. و وظایف طاعت بدو الهام گشته و لباس زیبایشان را در بر کرده است.^۱

همواره برای او شب، موکبی است که طریق آخرت را با آن لمس کند، و او را کرامات و خوارق عادت است که هیچ چشم بینایی چون آن را ندیده است، و آن ها در آثار و اخبار متواتر، مروی و ثابتند، و این گواه است که او را از ملوک آخرت است.^۲

امام صادق علیه السلام فرمود:

دیوان ها روز قیامت سه دسته اند: یکی دیوانی که در او نعمت است، دیگر دیوانی که در آن حسنات است، پس دیوان نعمت ها و حسنات را در مقابل یکدیگر قرار می دهند که دیوان نعم تمام حسنات را فراگیرد و در خود فرو می برد، و دیوان سیئات می ماند. پس فرزند مؤمن آدم برای حساب خوانده می شود آن گاه قرآن در فراروی او در نیکوترین صورتی پیش می آید و می گوید: ای ربّ من، من قرآنم و این بنده ی مؤمن توست که خود را به تلاوت من رنج می داد، و شب را در مدتی دراز به ترتیل در قرائت من می گذرانید. و در گاه تهجد (شب نمازی و شب زنده داری) از چشمان او اشک جاری می شد، پس او را خشنود گردان چنان که مرا خشنود گردانید. امام فرمود: در آن گاه خداوند عزیز جبار می فرماید بنده ی من یمینت را (دست راست را) باز کن، پس آن را از رضوان خدای عزیز جبار پر می کند، و شمال او را (دست چپ او را) از رحمت خود پر می کند. سپس به او گفته می شود این بهشت برای تو مبذاح است، بخوان (قرآن را) و بالا برو؛ پس چون آیه ای را قرائت کرد، درجه ای بالا می رود.^۳

در احوال شیخ جعفر کاشف الغطاء این شیخ بزرگ آورده اند:

«شیخ در عبادت و صفای باطن و حالت تضرع و زاری به درگاه حضرت باری و تهجد و سحرخیزی و دعا و مناجات، یکی از اوتاد روزگار بوده و تا سرحد قدرت نمی گذاشته عملی مستحبی از او فوت شود».

شهید محراب ملا محمدتقی برغانی قریشی می گوید:

۱- عباس، عزیزی، همان کتاب، ص ۸۸.

۲- امانت، ص ۱۶۶.

۳- انسان در قرآن، ص ۸۱-۸۰ و عباس، عزیزی، همان کتاب، ص ۸۹.

روزی مرحوم شیخ جعفر کاشف الغطاء وارد قزوین شد و در منزل یکی از بزرگان رحل اقامت افکند. در آن منزل، باغی نیز وجود داشت. وقت خواب فرا رسید و همه خوابیدند و من در گوشه ی آن باغ خوابیدم. چون پاسی از شب گذشت، شنیدم شیخ مرا صدا می‌زند و می‌گوید: برخیز و نماز شب به جای آر، عرض کردم؛ بلی برمی‌خیزم. شیخ رد شد و من دوباره خوابیدم. ناگهان صدایی به گوشم خورد، به دنبال آن روانه شدم، وقتی به نزدیک جایی که سر و صدا می‌آمد رسیدم، دیدم جناب شیخ به تضرع و گریه و مناجات مشغول است و صدای ایشان چنان در من اثر گذاشت که از آن شب تا کنون که ۲۵ سال می‌گذرد، هرشب برمی‌خیزم و به مناجات مشغول می‌شوم»^۱

در «فوائد الرضویه» می‌نویسد:

در بعضی از مؤلفات دیدم که در سالی شیخ گذرش به یکی از شهرهای ایران افتاد، اهل آن جا خواستند نماز را با آن جناب به جماعت گزارند. مساجد شهر کم وسعت و غیرکافی بود. لاجرم در میدانی اجتماع کردند و با شیخ نماز جماعت خواندند. پس از نماز از آن بزرگوار خواهش نمودند که موعظه بفرمایید، شیخ فرمود: من فارسی را خوب نمی‌دانم. اصرار کردند، شیخ بر منبر آمد و فرمود: مردم! شما می‌میرید و شیخ هم می‌میرد، پس فکر روز بازپسین نمایید. ایها الناس شهر شما مثل بهشت است و در این شهر نیز قصور عالیه و بوستان هایی است که دارای نهرهاست ... و در بهشت تکالیف از قبیل نماز و روزه و سایر عبادات، برداشته است، همچنین است در شهر شما که نماز و روزه و عبادات و دیگر امور برداشته شده است، این تعریض بود از شیخ بر اهل آن شهر در مواظبت نداشتن آن ها به فرائض الهی و ارتکاب محرمات و مناهی. پس نگاه فرمود، در پای منبر یکی از ذاکرین را دید، به او فرمود: برخیز و ذکر مصیبت کن و از منبر فرود آمد و چون ائمه جماعت آن شهر نوافل را به جای نمی‌آوردند، این مطالب به شیخ عرض شد، شیخ فرمود: هر که نماز نافله نکند به او اقتدا نکنید، ائمه جماعت که این سخن را شنیدند، همگی بنای نماز نافله گذاشتند.^۲

خلاصه ی سخن این که بزرگ ترین مصداق توفیق اخروی و دنیوی سحرخیزی است و هرکه از این فیض محروم است، باید در صدد تحصیل آن باشد و بداند که هیچ کس بی نماز شب به مقامی نرسد.^۳

۶- نتیجه گیری

نماز شب موهبتی است عظیم از جانب خداوند تبارک و تعالی برای قرب به ذات مقدس او که از الطاف بی کرانش به انسان ها لطف نموده و این راه کوتاه وصال به خویش را به آن ها عنایت

۱- نعمت الله، جزائری، **قصص الانبیاء**، مترجم: یوسف عزیزی، چاپ دوازدهم، تهران، هادی، ۱۳۷۵، ص ۱۹۳.

۲- «قصص الاولیاء»، ۱۹۰-۱۸۹ و رضا، مختاری، همان کتاب، ص ۲۲۷.

۳- رضا، مختاری، همان کتاب، ص ۲۱۷.

فرموده است.

این مهم آثار دنیوی و اخروی، ظاهری و باطنی ارزشمند بسیاری را در زندگی انسان به دنبال دارد. از جمله این آثار، سلامتی روح و جسم- آرامش، اطمینان و یقین، دفع بلا، خلاقیت، انبساط خاطر و شادی مؤمن، از اسباب تحصیل علم، زیبایی چهره، نوعی تمسک جستن به سنت و روش پیامبران، زینت آخرت، سعادت جاوید ابدی و در نهایت بزرگ ترین و مهم ترین آن رضایت پروردگار عالمیان می باشد. همان طور که در آیات و روایات نیز به این موضوع بسیار تأکید شده است. بی تردید گناهان مانع از این توفیق بزرگ می شوند. بسیاری از عرفای بزرگ از طریق مداومت بر این مستحب بزرگ افزون بر باقی مستحبات به این درجات رسیده اند. در ارتباط با آثار اخروی نماز شب باید بگوییم که این نماز چون مرکبی است که می توان با آن طریق آخرت را طی کرد و کرامات بسیاری را که هیچ چشم بینایی آن را ندیده است مشاهده نمود.

بنابراین به این نتیجه می رسیم که از نماز شب دست برداریم، زیرا کسی که از آن بازماند، زیان کار است. نماز شب نور است و محبوب ترین مستحبات در نزد خداوند، پس از این، بزرگ مرکب عروج به قرب خدا که جزایش به جز جمال زیبای حق نیست محروم نشویم.

فهرست منابع

* قرآن کریم

- ۱- ابن بابویه، محمدعلی، **علل الشرایع**، قم، مؤمنی، ۱۳۸۰.
- ۲- اسکندرلو، محمدجواد، **نگاهی قرآنی به پاک سازی روح**، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۶.
- ۳- حرعاملی، محمد حسین، **وسائل الشیعه**، تهران، مکتب الاسلامیه، ۱۳۹۸ق.
- ۴- حقیقی، کریم محمود، **تجلی**، چاپ سوم، شیراز، انتشارات فلاح، ۱۳۷۸.
- ۵- دیلمی، حسن بن محمد ابی الحسن، **ارشاد القلوب**، چاپ اول، قم، انتشارات ناصر، ۱۳۷۶.
- ۶- شیخانی، علی باقر، اسحاقی، حسن، **سریر سخن ۲**، چاپ اول، قم، مرکز نشر هاجر، ۹۲.
- ۷- عزیزی، عباس، **سیمای نماز**، چاپ دوم، قم، انتشارات نبوغ، ۱۳۷۸.
- ۸- _____، **نماز و عبادت امام علی علیه السلام**، چاپ چهارم، قم، انتشارات بلوغ، ۱۳۷۹.
- ۹- غفاری، ابراهیم، **آیین نیایش**، چاپ پنجم، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی، ۱۳۸۱.
- ۱۰- فیض کاشانی، محسن، **راه روشن**، چاپ دوم، مشهد، مؤسسه چاپ آستان قدس رضوی، ۱۳۷۹.
- ۱۱- مجلسی، محمدباقر، **بحارالانوار**، چاپ چهارم، تهران، اسلامیه، ۱۳۸۵.
- ۱۲- محیطی، علی، **صراط سلوک**، چاپ دوازدهم، قم، انتشارات قائم آل محمد، ۱۳۸۶.
- ۱۳- مختاری، رضا، **سیمای فرزندگان**، چاپ چهارم، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه

قم، ۱۳۸۰.

۱۴- مقتدری، محمدتقی، نماز شب، چاپ چهارم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۳.

۱۵- ملکی تبریزی، جواد، اسرار الصلوه، چاپ هشتم، قم، انتشارات کیش مهر، ۱۳۸۶.

۱۶- موسوی راد، حسن، نماز از دیدگاه قرآن و حدیث، چاپ دوازدهم، قم، دفتر انتشارات

اسلامی، بی تا.

۱۷- هادی زاده کاشانی، محمدرضا، نماز شب، چاپ اول، تهران، استادی، ۱۳۸۷.